

OKULLARDA YAPILAN DENETİM UYGULAMALARININ ÖĞRETMENLERDE YARATTIĞI STRES

Ayşe Hülya Baydın Aslan*, Hüseyin Aslan**, Buket Gülmez***

Özet

Araştırmanın amacı okullarda yapılan denetim uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı stres durumlarını belirlemektir. Denetimin öğretmenlerde yarattığı stres durumlarının belirlenmesindeki bu nitel araştırmada fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik ile belirlenmiş ve toplam yirmi öğretmenin görüşleri betimsel analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğretmenler, denetim uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı stres kaynaklarını denetçinin davranışlarından kaynaklanan; iletişim dilinin sert ve soğuk olması, denetim kavramından kaynaklanan; izleme, kontrol durumunun telaş yaratması, denetimin değerlendirme kriterlerinden kaynaklanan streslerin; kriterlerinin net olmaması, kriterlere kişisel ilişkilerin yansımaları ve denetlenenin kendisinden kaynaklanan stres durumları ise; aşırı heyecanlandıklarından performanslarını yansıtamayacaklarına ilişkin görüşleri ve denetimin anlamsızlığına ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Denetim, stres, okul, öğretmen, denetim uygulamaları

STRESS CONDITIONS OF TEACHERS CAUSED BY THE SUPERVISION PRACTICES IN SCHOOLS

Abstract

This research aims to reveal the stress conditions of teachers caused by the supervision practices in schools. Phenomenology design, one of the qualitative research designs was used. The participants of the research was determined with maximum variety sampling method and twenty teachers participated in the research accordingly. The data of the research were analyzed with descriptive analysis technique. As a result of the research, it was revealed that the teachers identified the stress conditions caused by the supervision practices resulted from the supervisors' behaviors; a stiff and frosty communication language; the concept of supervision itself; stress; getting into a flup due to the situations of monitoring and control; the evaluation criteria of the supervisor; uncertainty of the criteria; reflection of personal relationships on the criteria. Also, the teachers suggested the stress conditions arising from the

*Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Müdürlüğü, Samsun, Türkiye, hocahulya@hotmail.com, Orcid id: 0000-0003-3054-5258

**Dr.Öğr.Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye, huseyarslan@yahoo.com, Orcid id: 0000-0003-2724-0445

***Okul Müdürü, Milli Eğitim Müdürlüğü, İzmir, Türkiye, bornsunny@hotmail.com, Orcid id: 0000-0002-3706-7087

Ayşe Hülya BAYDIN ASLAN, Hüseyin ASLAN ve Buket GÜLMEZ

supervisee himself/herself as teachers' opinions that they could not reflect their performance because they were overexcited and their views on the meaninglessness of the supervision.

Key Words : Supervision, stress, school, teacher, supervision practices.

GİRİŞ

Değişen dünya şartları, salgın hastalıklar, bireysel sorunlar, sistemde yaşanan değişiklikler bireylerin rollerinde de beklentileri arttırarak değişime zorlamaktadır. Bu artış bireyler için beraberinde çatışma ve stres durumları da getirmektedir. Toplumsal bir sorun haline gelen stres, günlük hayatın neredeyse bir parçası haline gelmiştir (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2003). Stres, insanların davranışlarını, iş performanslarını ve çalışma arkadaşlarıyla olan iletişimlerini etkileyen bir olgudur. Stres kelimesi Latince "çekip germek" anlamına gelen "stringere" sözcüğünden gelmektedir (Yılmaz, 2019). Nelson ve Quick'e (2006) göre stres, "bir taleple karşı karşıya kalındığında kişinin yaşadığı, savaşmak veya kaçınmak için gerçekleştirdiği bilinçsiz bir hazırlıktır". Alanyazında stres pozitif, negatif ve normal stres şeklinde sınıflandırılmaktadır. Pozitif (iyi) stres fırsat ve meydan okuma gibi yönleri içerirken, negatif (kötü) stres, rahatsızlığa neden olan öfke, endişe ve hayal kırıklığı gibi duyguları içermektedir (Olivier ve Venter, 2003). Normal stres ise bireyin içinde bulunduğu çevre ve çalışma koşullarından etkilenmesi sonucunda kendisine ve dış çevreye karşı verdiği fizyolojik ve psikolojik tepkidir (Eren, 2008). Bu tepkiyi daha iyi anlayabilmek için stresin diğer kavramlarla ilişkisinin incelenmesi stres kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir (Bilgili ve Tekin, 2019; Kirel, 2013; Özkalp, 2013). Stres ile ilişkili kavramlar; endişe, engelleme ve çatışmadır. Endişe; bireyin yaklaştığını hissettiği tehlikeler konusunda emin olamamasıdır. Stres endişeyi de kapsamaktadır. Engellenme; bireyin hedefe ulaşmak için yaptığı ve yağıcağı faaliyetlerin herhangi bir sebeple durdurulması sonucunda bireyde ortaya çıkan psikolojik reaksiyondur. Engelleme stres kavramının sadece bir yönüdür. Çatışma; bireyin seçenekleri tercih etmede karar verme mekanizmasının bozulmasıdır. Stres çatışma sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kısaca endişe, engelleme ve çatışma durumları doğrudan strese neden olmaktadır.

Bireyin stres etkisinde olduğunu gösteren temel belirtiler ise; sigara ve içki içme eğiliminde artış, aşırı hayal kurmak, sık sık düşüncelere dalmak, çevresinde etkileşimde bulunduğu kişilere karşı aşırı güvenmek ya da güvenmemek, bireysel hata ve başarısızlıkları sürekli düşünmek, konuşma ve yazıda belirsiz ifadeler kullanmak, sağlığa karşı aşırı ilgi duymak, uyku bozukluğu yaşamak, ölüm ve intihar gibi düşüncelerin sık sık tekrarlanması, alışılmıştan daha titiz davranmak ve işin gerektirdiğinden daha fazla çalışmak (Baltaş ve Baltaş, 2004) şeklinde sıralanabilir. Alan yazında stres kaynakları kişisel, örgütsel ve örgüt dışı stres kaynakları olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Kişisel stres kaynakları biyolojik, maddi ve duygusal olmak üzere üç bölümde incelenirken (Şenturan, 2014); örgütsel stres kaynakları örgütsel politikalar, örgütün yapısal özellikleri,

fiziksel koşullar ve örgütsel süreçler (Luthans; 2002) şeklinde; örgüt dışı stres kaynakları ise sosyal çevre, yasalar, gelenekler ve ekonomik durumlar (Erdoğan, 1999) şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye’de sürekli değişen eğitim politikaları, uygulamadaki ortaya çıkan zorluklar, fiziki koşullardaki eksiklikler, öğretmenlerin yaşadığı koşulların yetersizliği gibi birçok sebepten ötürü öğretmenler yoğun bir stres altında çalışmaktadır (Ünal, 1999). Öğretmen stresi, “öğretmenlerin, öğretmen olarak yaptıkları işin sonucundan kaynaklanan öfke, gerginlik, hayal kırıklığı, kaygı, depresyon ve sinirlilik gibi hoş olmayan duygular deneyimi” anlamına gelir (Moomaw ve Pearson, 2005). Eğitim-öğretim ortamındaki stres; iş doyum düzeyleri, iş yükü, iş kontrolü, rol belirsizliği ve çatışması, öğretmenin rolü üzerindeki baskılar, yetersiz kaynaklar, kötü çalışma koşulları, mesleki tanınma eksikliği, düşük ücret, karar verme ve etkili iletişim eksikliği, personel çatışmaların yanı sıra öğrencilerin istenmeyen davranışları şeklinde ortaya çıkar (Travers, 2017). Aydın ve Kaya’nın (2016) yapmış oldukları araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin stres yaşadığı konular; okul olanaklarından kaynaklanan kaynak yetersizliği, teknolojik olanaksızlık ; okul yönetiminden ve denetim sisteminden kaynaklanan sürekli denetim, teşvik eksikliği; öğretmenlik mesleğinden kaynaklanan mesleğin yorucu ve sıkıcı doğası, düşük sosyal statü; meslektaşlarından kaynaklanan rekabet ve hırs, yaygın dedikodu; öğrencilerden kaynaklanan disiplinsiz/sorunlu davranışlar, akademik yetersizlik; veli kaynaklı yüksek talep ve beklentiler, öğretmenin görevlerine müdahale etme ve kişisel nedenlerden kaynaklanan kendine zaman ayıramama, işten ayrılma korkusu şeklinde belirtilirken Montgomery ve Rupp (2005) ise öğretmen stresinin ana kaynaklarının motivasyonsuz öğrencilerden, sınıfta disiplini sürdürmekten, genel zaman baskılarından, iş yükü taleplerinden, büyük miktarda değişiklikten, meslektaşlarla zorlu ilişkilerden, yönetimden ve genel olarak kötü çalışma koşullarına maruz kalmak ve başkaları tarafından değerlendirilmek- denetlenmek olduğu belirtmektedir. Okullarda yapılan öğretmen denetimleri ders teftişi temelinde yürütülmektedir. Bu denetimler genel anlamda eğitim müfettişleri ve okul müdürü tarafından yapılmaktadır (Kyriacou, 2001). Denetim; örgütte çalışanların görevlerini yapma şekillerini gözlemek ve görevleri esnasında yaptıkları hataları ve eksiklikleri ortaya koymak, bu sorunları çözmek için gerekli düzeltmeleri yapmak, yeniden ortaya çıkacak durumlar için önlemler almak ve sorunların çözümünde yenilikleri takip ederek çözüm yöntemlerini geliştirmektir (Taymaz, 1993).

Alanyazında denetim uygulamalarında deneticilerin genel tavrının geleneksel yöntemlere göre şekillendiği belirtilirken denetçilerin olumsuz tavırları

öğretmenlerin moralini bozup onları stresli bir hale soktuğu ifade edilmektedir. Bununla beraber yapılan araştırmalarda denetim sisteminin genel yapısından dolayı öğretmenlerin stres yaşadıkları saptanmıştır (Gündüz ve Coşkun, 2011; Sapancı, Aslanargun ve Kılıç, 2014). Bir başka ifade ile öğretmenler aslına bakıldığında denetimin direkt kendisine tepkili yaklaşır. Dolayısıyla da denetimin direkt kendisi öğretmenler üzerinde strese sebep olan bir unsurdur. Genel itibariyle öğretmenlerin denetimdeki stres kaynakları denetim uygulamalarındaki denetçilerin yaklaşımlarından kaynaklandığı söylenebilir. Okullardaki denetim uygulamaları incelendiğinde denetimde hakim olan anlayışın klasik anlayış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Klasik denetim sürecinin diğer bir ifade ile bilimsel denetim anlayışının temel felsefesi, eksik bulma, eleştirme, kusur arama, yargılama ve sorgulama odaklı bir anlayışın hakim olması öğretmenlerde strese neden olmaktadır. Durum saptama ve kontrol amaçlı bu anlayış öğretmenlerde tedirginlik, endişe yaratarak strese neden olabilmektedir. Oysaki çağdaş denetim anlayışının temelinde yer alan düzeltme ve geliştirme anlayışı okullardaki denetim uygulamalarında daha az strese neden olacağı açıktır. Bu yaklaşımda öğretmen ve denetçinin etkili iletişimi denetime ve denetçiye ilişkin ön yargıyı en aza indirebilir. Çağdaş denetimin gerektirdiği ilkeler ve denetim süreçleri yerine hâlâ klasik yönetim anlayışının peşinden gidilmesi öğretmenlerdeki olumsuz denetim algısını gideremeyeceği gibi öğretmenlerdeki stres durumları da devam edecektir. Bu kapsamda denetçilerin tutum ve davranışlarının sadece kontrol amaçlı raporlamaya dayalı ve soruşturma rolünden ziyade rehberlik davranışına evrilmesi önem arz eden bir husustur.

Bu bağlamda araştırmanın amacı, okullarda yapılan denetim uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı stres durumlarını belirlemektir.

Bu amaçla yapılan araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Öğretmenlerin, denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumları nelerdir?
- 2- Öğretmenlerin, Denetim kavramının genel özelliğinden kaynaklanan stres durumları nelerdir?
- 3- Öğretmenlerin, denetlenenden kaynaklanan stres durumları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma okullarda yapılan denetim uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı stres durumlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan araştırma nitel araştırma yöntemi ve olgubilim deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim araştırma yöntemine en uygun veri toplama yöntemi

katılımcılarla derinlemesine yapılan mülakatlardır. Olgubilim deseni, farkında olunan ancak tam olarak anlaşılabilen bu yüzden de derinlemesine ve ayrıntılı fikir sahibi olunamayan olgulara odaklanmaktadır (Patton, 2014). Olgular olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda okullarda yapılan denetim uygulamalarının öğretmende yarattığı stres kavramına yüklenen anlamlar ayrıntılı bir şekilde incelendiği için olgubilim deseni kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılı İzmir İlinde görev yapmakta olan ve öğretmenlik sürecinde daha önce okullarda denetim elemanlarınca denetim geçirmiş olan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşımda en önemli husus, araştırmacının katılımcıların çeşitliliğini arttırmak yoluyla evrene genelleme yapılması gibi bir amacının olmaması; aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne gibi ortaklık, benzerlik ve farklılıkların da olduğunun belirlenmeye çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Katılımcılardan 11'i kadın, 9'u erkektir. Katılımcı öğretmenlerin 4'ü okul öncesi, 6'sı ilköğretim, 6'sı ortaokul, 4'ü lise kademesindeki okullarda görev yapmaktadırlar. Katılımcıların 6'sı 0-10 yıllık mesleki deneyime, 9'u 10-20 yıllık mesleki deneyime, 3'ü ise 20-30 yıllık mesleki deneyime, 1'i ise 30-40 yıllık mesleki deneyime sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme formu iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik durumuna ilişkin sorular, ikinci bölümde ise okullarda yapılan denetim uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı strese ilişkin soruları içermektedir. Görüşme formunun oluşturulmasında eğitim denetim alanında çalışmaları olan üç uzmanının görüşü alınarak araştırmanın geçerliliğinin artırılması amaçlanmıştır. Uzmanlardan gelen öneriler ışığında görüşme formunun yedi soru sayısı daha önce denetim geçirmiş çalışma grubunda olmayan sekiz öğretmene uygulanıp alınan yanıtlar çerçevesinde görüşme soruları dörde indirilip görüşme formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Patton'a (2014) göre nitel araştırmalardaki görüşmelerin ana prensibi katılımcıların sahip oldukları anlayışları kendi kelimeleri ile açıklayabilecekleri bir çatı sunmaktır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın katılımcılar bölümünde kişisel özellikleri verilen öğretmenler ile gönüllülük esasına dayalı yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Verilen cevapların kısa ya da belirsiz olduğu durumlarda ek sorular ile daha detaylı görüşlere ulaşılmıştır. Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları için 29.04.2022 tarih ve 2022/465 sayılı etik kurulu onayı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmen görüşlerine dayalı olarak elde edilen verilerden içerik analizi yapılmış ve alan ile ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada eksik doldurulan üç görüşme formu değerlendirilmeye alınmayarak ayıklama işlemi yapılmış, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği kapsamında alanda uzman farklı üç kişi kategorilerin oluşmasına ilişkin araştırmacının kategorilerini karşılaştırarak görüş birliği-görüş ayrılığı kullanılarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde geçerlilik ve güvenlik çalışması için bir takım yöntemler kullanılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırmalarda geçerlilik sağlama yöntemi olan “doğrudan alıntılama” yöntemi ve “araştırmacı çeşitlemesi” yöntemleri de kullanılmıştır. Toplanan veriler iki farklı araştırmacı tarafından bağımsız bir biçimde analiz edilmiş ve her iki araştırmacı tarafından ortak olarak belirlenen temalara bulgularda yer verilmiştir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015).

Erlanson, Harris, Skipper ve Allen (1993) nitel araştırmalar için iç geçerlik yerine inandırıcılık, dış geçerlik yerine aktarabilirlik, iç güvenilirlik yerine tutarlık ve dış güvenilirlik yerine teyit edilebilirlik kavramlarının kullanılmasının daha uygun olacağını belirtmektedirler. Bu durum için bazı stratejiler bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırma kapsamında katılımcı öğretmenlerin araştırma hakkında yüz yüze bilgilendirilmesi, görüşlerini ayrıntılı yazmaları için uzunca zaman verilmesi (30-40 dakika), araştırmaya gönüllü olarak katılmaları inandırıcılığı sağlamaya yönelik stratejilerdir. Aktarılabilirliği sağlamak amacıyla araştırma sürecinde yapılan eylemler ayrıntılı olarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama süreci ve analiz betimlenmiştir. Ayrıca verinin orijinal haline sadık sadık kalınarak verilerde hiç bir düzeltme yapılmadan doğrudan aktarılmıştır. Tutarlık için de veriler benzer süreçle toplanmıştır. Ayrıca araştırmanın yöntemi, görüşme soruları, bulgular arasında tutarsızlık olup olmadığı eğitim yönetimi ve denetimi alanında üç uzman tarafından incelenmiştir. Teyit edilebilirliğin sağlanması amacıyla, katılımcı öğretmen görüşleri yorum yapılmaksızın doğrudan gösterilmiş ve aynı eğitim yönetimi ve denetimi uzmanları tarafından veriler ve tablolar incelenmiştir.

BULGULAR

Araştırmada yöneticiler ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler çözümlenmiştir. Çözümlemelerde dört araştırma sorusuyla ilişkilendirilerek kodlar oluşturulmuştur.

Araştırmanın ilk sorusu “Size göre denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumları nelerdir? ” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar incelenmiş ve Tablo 1 ‘de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerin denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumlarına ilişkin görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	n
İletişim dillerinin sert ve soğuk olması	Ö1,Ö2,Ö6,Ö8,Ö9,Ö10,Ö15,Ö17	8
Eleştirel ve şüpheli bakış açısı sergilemeleri	Ö1,Ö2,Ö6,Ö16,Ö17,Ö19	6
Denetim yaparken tarafsızlığı bozan sorular sormaları	Ö4,Ö5, Ö16,Ö19,Ö20	5
Statü farkı yaratmaları	Ö2,Ö3,Ö12,Ö16	4
Kendilerini güncellemediklerinden klasik anlayış ve görüş içerisinde olmaları	Ö5,Ö13,Ö17	3
Denetleneni aşağılayıcı ve tehditkâr dil kullanmaları	Ö12,Ö16,Ö18	3
Eşitlik ilkesi dışına çıkmaları	Ö12,Ö17	2
Empati kuramamaları	Ö7,Ö20	2

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcı 20 öğretmenin, , 8’i denetçilerin iletişim dillerinin sert ve soğuk olduğunu, 6’sı eleştirel ve şüpheli bakış açısı sergilediklerini, 5’i denetmenlerin mesleki hizmeti ile ilgili denetleme yaparken tarafsızlığı bozan sorular sorduklarını, 4ü statü farkı yarattıklarını, 3’ü denetleneni aşağılayıcı ve tehditkar dil kullandıklarını, 3’ü denetmenlerin kendilerini güncellemediklerinden klasik anlayış ve görüş içerisinde olduklarını 2’si denetmenlerin eşitlik ilkesi dışına çıktıklarını,2’si ise denetçilerin empati kuramadıklarını düşünmektedir. Öğretmenlerin denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumunun tarafsızlığı bozan sorular sorulduğu yönünde doğrudan alınan öğretmen görüşleri şu şekildedir: Ö12: “üslup ve vücut dili stres durumu yaratmakta olup, tepeden bakıp baskıcı dil kullanması gerilime sebep olmaktadır. Eşitlik ilkesi dışına çıkması ise güven problemi yaratmaktadır.” Ö17: “Eşitlik ilkesinden uzaklar. Rencide edici tavırlar sergilemekte, çoğu zaman klasik görüş sunmaktadırlar. Eleştirel yaklaşımları ise huzursuzluk yaratmaktadırlar.” Öğretmenlerin denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumlarından bir diğeri kendilerini güncellemediklerinden klasik anlayış ve görüş içerisinde olduklarını savunan

ve doğrudan alınan öğretmen görüşleri şu şekildedir. Ö5: “Ciddi bir problem yok ise denetlemeyi gereksiz buluyorum. Çoğu denetçiler kendilerini güncellememektedir buda fikir ayrılığı yaratmaktadır.” Ö13: “Beden dilleri ve ses tonları stres yaratmaktadır. Kendilerini güncelleyip yeni bilgiler edinmedikleri için tutarsız ifadeler ile bizi yormaktadırlar.”

Öğretmen denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumunun eleştirel ve şüpheli bakış açısı sergilemekten kaynaklandığını ifade etmekte olup bununla ilgili doğrudan alınan öğretmen görüşleri şu şekildedir: Ö1: “İletişim dilleri set ve baskıcı, kaygı ve tepki yaratıyorlar” Ö2: “Eşitlik ilkesinden uzaklar. Rencide edici tavırlar sergilemekte, çoğu zaman klasik görüş sunmaktadırlar. Eleştirel yaklaşımları ise huzursuzluk yaratır Emir cümlesi kullanarak branşım ile hiç alakası olmadığı halde yorum yapıp eleştirel dil kullanması stres durumumu etkilemektedir. Sınıf ayrımı yaparak statü farkı izlenimi yaratmaktadır.” Ö6: “Denetçi motive etmek yerine yapılan tüm çalışmalara eleştirel bakış açısı ile yaklaşmaktadırlar. Gerçek anlamda rehberlik görevlerini unutmakta, motivasyonu düşürmektedirler.” Ö17: “Eşitlik ilkesinden uzaklar. Rencide edici tavırlar sergilemekte, çoğu zaman klasik görüş sunmaktadırlar. Eleştirel yaklaşımları ise huzursuzluk yaratmaktadırlar.” Ö3: “Denetçi yönetmelikte belirtilen şekilde usule uygun ve denetlediği kişiye saygı duyarak işini yaptığında stres oluşturmaz Ancak saygısız, tepeden bakan tavırlar ile karşısındakine baskı ve mobbing yaparak sözde denetim yapıyor ise stres durumu yaratır.” Ö12: “üslup ve vücut dili stres durumu yaratmakta olup, tepeden bakıp baskıcı dil kullanması gerilime sebep olmaktadır. Eşitlik ilkesi dışına çıkması ise güven problemi yaratmaktadır.” Ö16: “İletişim biçimleri yargılayıcı ve küçümser tarzda olup ayrıca konu dışı sorular sorarakta gereksiz muhabbetlere girmektedirler.” Ö18: “Denetlenenin aşağılayıcı ve tehdit edici dil kullanmaları motivasyonu düşürmektedir. Rehberlik yaparken kullandığı dilin kalitesi düşük ve huzursuz edici.”

Katılımcı öğretmenlerden bazıları denetçilerin empati kuramadıklarını savunmakta olup doğrudan alınan görüşleri şu şekildedir: Ö7: “Denetçinin iletişim biçimi stres faktöründe etkilidir. Rahatlatıcı ve yapıcı bir iletişim biçimi stresi azaltır. Empati kuramamaları stresi arttıran en önemli nedendir.” Ö20: “Taleplerini anlamakta zorlanmaktayız. Kafamızdaki soru işaretlerini tam olarak gideremedikleri için bazen bildiğimiz doğrularıda ifadelerindeki çelişkilerden yanlışa dönüştürmektedirler. Empatiden yoksun olup, küçük düşürücü davranış ve ifadeler kullanarak moral ve motivasyonumuzu azaltmaktadırlar.”

Araştırmanın ikinci sorusu “Denetim kavramının genel özelliğinden kaynaklanan stres durumları nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Denetim kavramının genel özelliğinden kaynaklanan stres durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	n
Ön hazırlık ve telaş durumu yaratıyor	Ö3,Ö12,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö19	7
Eksik arama uyandırmaktadır	Ö1,Ö4,Ö7,Ö11,Ö16	5
İzleme-Kontrol-Gözetlenme hissi yaratmaktadır	Ö1,Ö16,Ö18	3
Genel uyum sendromu yaratmaktadır	Ö2,Ö17,Ö20	3
İsmi soğuk	Ö2,Ö16	2
Ödül ve ceza kavramlarını çağrıştırıyor	Ö13	1

Katılımcı 20 öğretmenden 7 si denetleme kavramının ön hazırlık ve telaş durumu yarattığını, 3'ü denetim kavramının izleme-kontrol-gözetleme hissi yarattığını, 3 ü ise genel uyum sendromu yarattığını, 2 si denetleme kavramının isminin soğuk olduğunu, 1'i ödül-ceza kavramlarını çağrıştırdığını düşünmektedirler. Doğrudan alınan bazı öğretmen görüşleri şunlardır. Ö1:"Açık arama mantığı güddüğü için heyecan yaratıyor. Gözetleme hissiyatı veriyor." Ö4:"Sizi tanımayan ve çalışma üslubunuzu bilmeyen birinin kısa bir zaman diliminde denetleyerek not vermesi etik ve adil değil, eksik aramak için yapılan bir eylem olduğunu düşünüyorum." Ö7: "Denetleme denilince aklıma gelen ilk şey birinin bende açık araması, bu sebeple geriliyor strese giriyorum." Ö11: "Denetimin kelime anlamı dahi insanda stres oluşturmakta, yetersiz görülme hissi kişiyi olumsuz etkilemektedir." Ö16: "Yapılan tüm işlerin tekrar gözden geçirilmesi stres oluşturmakta, açık arama düşüncesi yaratmakta olduğu için denetim ismi soğuk gelmektedir." Ö18: "İzleme, gözetim, kontrol hissi yaratarak stres oluşturmaktadır. Denetimin isminin soğuk olduğunu düşünmekte olan katılımcı bir öğretme bununla ilgili görüşünü" Ö2: "Denetimin isminin soğuk olması dolayısıyla kaygı durumum artmaktadır. Denetçi anlık durum değerlendirmesi yaparken davranışları da incelediği için özümden çıkabiliyorum." şeklinde ifade etmiştir.

Denetimin ödül-ceza kavramlarını çağrıştırdığını ifade eden katılımcı bir öğretmen görüşünü şu şekilde ifade etmiştir. Ö13:"Denetim, kuralları ve katı anlayışı çağrıştırıyor. Ödül veya ceza düşüncesi uyandırıp stres yaratıyor."

Denetimin ön hazırlık ve telaş durumu yarattığını bildiren katılımcılar doğrudan alınan görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. Ö3:"Denetimin denetim ile ilgili eksiklikleri varsa(evrak..vs)bu stres durumu yaratabilir." Ö12:"Denetim kavramı eksikliklerin istişaresini yapma eğilimi, düzen, tertip ve norma uygun hareket etme duygusu oluşturmakta buda kişide kaygı ve stres yaratmaktadır." Ö14:"Denetim İtici bir isim, huzursuzluk vermekte, normal düzeni ve işleyişi bozmakta olup kaygıyı arttırmaktadır." Ö15:"Öğretmeni öğrenci önünde rencide etmektedir. Denetimin olduğu zamanda ön hazırlıklar

öncesinden başlamakta ve telaş yaratmaktadır." Ö19:"Denetimin olduğu her yerde hazırlık yapma gayret ve telaşı vardır. Ceza ve ödül kavramlarını çağrıştırıp, kaygı düzeyini yükseltiyor."

Araştırmanın üçüncü sorusu "Denetimin değerlendirme kriterlerinden kaynaklanan stres durumları nelerdir?" şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar incelenmiş ve Tablo 3 de verilmiştir.

Tablo 3. Denetimin değerlendirme kriterlerinden kaynaklanan stres durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	n
Kişisel ilişkilerini denetim kriterine yansıtmak	Ö3,Ö4,Ö7,Ö16,Ö17,Ö19	6
Kriterlerin net olmaması	Ö1,Ö8,Ö9,Ö12,Ö15,Ö18	6
Açık uçlu değerlendirme ölçütlerinin kullanılması	Ö1,Ö11,Ö19,Ö20	4
Kriterlerden güncel olmaması	Ö14,Ö15,Ö20	3
Geleneksel teftiş anlayışı uygulanması	Ö3,Ö11	2

Tablo 3 incelendiğinde katılımcı 20 öğretmenden 6'sı denetleyicilerin kişisel ilişkilerini denetim kriterine yansıttıklarını, 6'sı hem nicel hem de nitel faktörlerin denetime etki etmesinden dolayı kriterlerin net olmadığını, 4'ü ise açık uçlu değerlendirme ölçütlerinin kullanıldığını, 3'ü denetimin değerlendirme kriterlerinden kaynaklanan stres durumlarının güncel kriterlerden uzak, 2 si ise geleneksel teftiş anlayışı uygulaması olduğunu, düşünmektedirler.

Katılımcı öğretmenlerden bazıları denetimin değerlendirme kriterlerinden kaynaklanan stres durumunu güncel kriterlerden uzak geleneksel teftiş anlayışı uygulaması olduğu düşüncesini desteklenmiş olup bu konuya ilişkin doğrudan alınan görüşler şu şekildedir:

Ö14: "Denetçiler değerlendirmelerinde kendilerini değerlendirme kriteri olarak görmekte, kendileri gibi olmamızı istemekte, sürekli deneyimlerini paylaşarak benzer bir yapıya bürünmemizi istemektedirler. Klasik ölçek kullanmaktadırlar." Ö15: "Denetçiler geleneksel bir teftiş anlayışı sergilemekte ayrıca değerlendirme ölçütleri denetçiden denetçiye değişiklik göstermektedir." Ö20: "Denetçiler güncel kriterler kullanmamakta, kendi düşüncelerinin ve bakış açılarının doğruluğunu savunmaktadırlar. Bir yerde kendilerini kriter olarak görmektedirler. Bu durum denetçiler arasında denetimde kriter farklılıklarının olduğunu ortaya koymaktadır."

Bazı katılımcılar denetleyicilerin, kişisel ilişkilerini denetim kriterine yansıtmakta olduklarını düşünüp bu konuya ilişkin doğrudan alınan öğretmen görüşleri şu şekildedir: Ö3: "Denetlemenin içeriği ve kriteri ilgili yönetmeliklerce belli olmalı. Denetlenen kişi bunlara bakarak neye göre değerlendirileceğini bilmelidir. Değerlendirmede öznel görüşlere yer verilmesi

puanlamayı etkilediği için stres yaratmaktadır.” Ö4: “Objektiflikten uzak bir puanlama sisteminin oluşu stres yaratmakta, güvenilirlik ve geçerliliği ortadan kaldırmaktadır.” Ö7: “Denetleyicinin denetleme sırasında verdiği puan o anlık gelişen iletişim ortamına göre verilmekte olduğundan adil bir işleyişin olmadığını düşünüyorum.” Ö16: “Değerlendirme kriteri denetçiden denetçiye değişmektedir. Kriterler arasında açık puanlama sistemi yoktur.Denetçinin duygusal yorumu puanlamayı etkilediğinden objektiflikten uzaktır.” Ö17: “Denetim değerlendirme kriteri tutarsızlık göstermektedir. Kişisel ölçütler değerlendirmenin objektifliğini ortadan kaldırmaktadır.” Ö8: “Denetim ile ilgili önceden saptanmış ölçütlerin olmaması denetçilerin verdiği puanların objektifliğini ortadan kaldırmaktadır.” Ö9: “Denetlenen kişinin değerlendirme ölçeğini bilmemesi kaygıyı arttırmaktadır. Nesnel ve öznel kritere etki ettiği için objektiflikten uzaktır.” Ö12: ‘Denetçiler kendi yöntemlerini tek tip yöntem olarak uygulamaya çalışmakta olup denetleme kriterlerini, ortama, kişiye, ruh hallerine göre değiştirmektedirler. Kriterlerin net olmaması denetleyeni olumsuz etkilemekte strese sokmaktadır’ Ö15: “Denetçiler güncellikten uzak, geleneksel teftiş ölçütleri kullanmakta, kendilerince kriterler oluşturmaktadırlar.” Ö18: “Denetleme kriterine hem nicel, hem nitel faktörler etki ettiği için net kriterlerden söz etmek mümkün değildir.”

Denetimin değerlendirme kriterinde açık uçlu değerlendirme ölçütlerinin kullanıldığını ifade eden öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşü şu şekildedir: Ö1: “Yoruma dayalı ucu açık değerlendirme ölçütlerinin olması puanlamanın güvenilirliğini olumsuz etkilemektedir.” Ö11:“Denetçilerin açık uçlu soruların akabinde puanlama yapmaları stresi arttırmaktadır.” Ö19: “Kriterlerin çerçevesi net olmadığı için açık puanlama sisteminden uzaktır.”

Araştırmanın dördüncü sorusu “Denetlenenden kaynaklanan stres durumları nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar incelenmiş ve Tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 4. Denetlenenden kaynaklanan stres durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	n
Denetleme sırasında heyecanlandıkları için performanslarını yansıtamadıkları	Ö11,Ö12,Ö13,Ö15,Ö17	5
Denetimi anlamsız bulmaları.	Ö2,Ö14,Ö16	3
Denetlenenlerin ideolojik bakış açıları	Ö7,Ö18,Ö19	3
Sisteme karşı olmaları	Ö1, Ö2	2
Denetimi reddetmeleri	Ö2,Ö15	2
Denetçiyi yetersiz görmeleri	Ö9,Ö20	2

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcı 20 öğretmenden 5'i denetleme sırasında heyecanlandıkları için performanslarını yansıtamadıkları, 3 katılımcı denetimi anlamsız bulduğunu, diğer 3 katılımcı ise denetlenenin ideolojik bakış açısı, iki katılımcı öğretmenin sisteme karşı olmaları ve denetimi reddetmeleri ve iki katılımcının ise denetçiyi yetersiz görmeleri şeklinde açıklamışlardır.

Katılımcı öğretmenlerden bazıları denetlenenden kaynaklanan stres durumunun sisteme karşı olma düşüncesi olduğunu savunmuş olup bu konuya ilişkin doğrudan alınan görüşler şu şekildedir: Ö1: "Denetlenen kişinin sisteme karşı olması ve denetime olumsuz bakması stres ve kaygı yaratır." Ö2: "Denetlenenin denetimi sevmeyen kişiliğe sahip olması,sistemi anlamsız görmesi " Ö15: "Denetlenen kişilik olarak heyecanlı bir yapıya sahip ise performansını sergilemekte zorluk çekebilir,denetlenen denetimi gereksiz bulduğu için reddeder,bu stres durumu oluşturur. " Katılımcılardan bazıları denetlenenden kaynaklanan stres durumunun denetimin anlamsız olduğunu savunmuş olup bu konuya ilişkin doğrudan alınan görüşler şu şekilde ifade etmişlerdir. Ö14: "Denetlenen teftişi gereksiz görmekte,tartışma ortamı yaratmaktadır." Ö16: "Denetlenenin denetimi maksadı dışında kullanıldığını savunarak anlamsız bulmakta ve bu stres yaratmaktadır. "Katılımcı öğretmenlerden 3'ü denetlenenden kaynaklanan stres durumunun denetlenenlerin ideolojik bakış açılarından kaynaklandığını savunmuş olup bu konuya ilişkin doğrudan alınan görüşler şu şekildedir: Ö7: "Denetlenenlerin davranışlarına yön veren ideolojik bakış açıları stres durumu yaratmakta,süreci olumsuz etkilemektedir." Ö18: "Denetlenenin mesleğine, yaptığı işe saygı duymaması ve ideolojik bir bakış açısı sergilemesi stres yaratmaktadır. " Ö19: "Denetlenen denetim sırasında kendisini güvensiz bir ortamda hissetmekte ve kimyası değişmektedir. Davranışına etki eden siyasi bakış açısı da denetime yaklaşımında etkili olmaktadır. " Katılımcı öğretmenlerden 2'si denetlenenden kaynaklanan stres durumunun denetçiyi yetersiz görmek olduğunu savunmuştur. Bu konuya ilişkin doğrudan alınan görüşler şu şekildedir: Ö9: "Denetlenen, özellikle branşı dışında denetleme amacı ile gelmiş denetçiyi yetersiz görmekte ve red etmektedirler. Aynı denetçi aynı branştan olmadığı içinde bunu kusur olarak görmektedirler." Ö20: "Denetlenen kişi denetçinin sığ düşünceye sahip olduklarını düşünerek yetersiz görmekte ve denetimi yersiz bulmaktadırlar." Katılımcıların çoğu denetleme sırasında heyecanlandıkları için performanslarını yansıtamadıklarını düşünmekte olup bu konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir: Ö11: "Denetlenen, denetçinin soruları ve olumsuz kişiliği karşısında heyecanlanıp strese girer, bu durum kişiyi olumsuz etkiler." Ö12: "Aşırı heyecanlı bir yapım var. Denetleme ismi beni heyecandırıyor, elimi ayağıma karıştırıyor, bildiğimi de unutuyorum." Ö13: "Denetleme sırasında kasılıyorum.heyecandan kendimi düzgün ifade edemiyorum.." Ö17:

“Denetlenen kişilik özelliğinden ötürü heyecanlı bir yapıdaysa performansını tam olarak yansıtamayabilir.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada öğretmen görüşleri doğrultusunda; okullarda ve sınıflarda denetim elemanlarınca yapılan denetim uygulamalarının yarattığı stres durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan açık uçlu sorular aracılığıyla öğretmen görüşleri alınmıştır. Katılımcı öğretmenler denetçinin davranışlarından kaynaklanan stres durumlarını; denetmenlerin mesleki hizmeti ile ilgili denetleme yaparken tarafsızlığı bozan sorular sordukları, denetmenlerin eşitlik ilkesi dışına çıktıkları, teknolojiyi etkin kullanma konusunda yetersiz oldukları, denetmenlerin kendilerini güncellemediklerinden klasik anlayış ve görüş içerisinde olduklarını, eleştirel ve şüpheli bakış açısı sergilediklerini, statü farkı yarattıklarını, denetçinin aşağılayıcı ve tehditkar dil kullandıkları, denetçilerin iletişim dillerinin sert ve soğuk olduğunu ve denetçilerin empati kuramadıkları şeklinde belirtmişlerdir. Bu bulgular denetçilerin geleneksel yöntemleri kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Benzer sonuçlar Akpınar (2008), Arslanargun ve Tarku (2014), Doğan (2008), Özdemir, Boydak-Özan ve Akgün (2011) Pehlivan (1993) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda da ortaya konmuştur. Söz konusu araştırmalarda da araştırmacılar denetçilerin, denetlemelerde yeterli rehberlik yapmadıklarını, denetimin baskı şeklinde gerçekleştirildiğini, öğretmenlerin motivasyonlarında düşüşe neden olduğunu ve stres yarattığını belirten görüşler bildirmişlerdir.

Öğretmenler denetim kavramının genel özelliğinden kaynaklanan stres durumlarını; denetim kavramının izleme-kontrol-gözetleme hissi yarattığı, eksik arama duygusu uyandırdığı, denetleme kavramının isminin soğuk olduğunu, ödül-ceza kavramlarını çağrıştırdığını, denetleme kavramının ön hazırlık ve telaş durumu yarattığını ve genel uyum sendromu yarattığı şeklinde açıklamışlardır. Böyle bir sonucun çıkmasının nedeni denetimin öğretmenlerin öğretmenler üzerinde stress yaratan bir unsura olarak algılanmasından kaynaklanabilir. Bu bulgu; Demir (2009), Doğan (2008), Gündüz ve Coşkun (2011), Jeffrey ve Woods (1996), Sabancı ve Şahin (2007), Özdemir, Boydak-Özan ve Akgün (2011) ve Perryman (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçları ile paralellik göstermekte beraber bu araştırmalarda öğretmenlerin denetime yönelik algılarının genel olarak negatif yönlü olduğu, eğitimin niteliğine katkısının sınırlı olduğu bulgulanmıştır.

Katılımcı Memduhoğlu (2012) yaptığı çalışmada, denetimin değerlendirme kriterlerinin gereksinim odaklı olması gerektiğini vurgularken; Gündüz (2012) denetimin kriterlerinin, öğrenme-öğretme ortamının analizi, ortamın değerlendirilmesi ve sürecin geliştirilmesi gibi işlevleri üstlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle değerlendirme kriterlerinin çağdaş denetim modellerine göre şekillenmediğine ilişkin benzer sonuçlar Altun ve Memişoğlu (2008), Britton ve diğerleri (2002), Can (2004) ve Özdayı ve Özcan (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda da bulgulanmıştır.

Öğretmenler denetlenenden kaynaklanan stres durumlarını ise; denetleme sırasında heyecanlandıkları için performanslarını yansıtamadıkları, denetimi anlamsız bulmaları, denetlenenlerin ideolojik bakış açıları, sisteme karşı olmaları, denetimi reddetmeleri ve denetçiyi yetersiz görmeleri gibi nedenlerden ötürü stres durumu yaşadıkları şeklinde belirtmişlerdir. Benzer bulgular Gökçe (1994), Gündüz, Elma ve Aslan, (2018), Gündüz ve Coşkun (2011) ve Sarı ve Altun (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar ile de ortaya konulurken bu araştırmalar ile denetlenenlerin psikolojik, fizyolojik ve duygusal durumlarının denetim esnasında yaşadıkları stres durumlarını da etkilediği bulgulanmıştır.

ÖNERİLER

Denetleyen kişiler, denetlenen kişiye göre de, denetim yapma eğilimindedirler (Aydın, 1993). Denetleyen ve denetlenen arasındaki uyum, denetimin yararlı olmasını sağlar. Bu sayede daha fazla yarar sağlanabileceği söylenebilir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak okullarda yapılan denetim uygulamalarının strese neden olan davranışlarını en aza indirmek için denetçinin ve denetlenenin beklentilerini, denetim kriterlerini içine alacak şekilde denetleyen ve denetlenenlerin bir arada olduğu hizmetiçi eğitimlerin düzenlenmesi öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akcan, E. & Polat, S. (2015). Müfettiş denetiminin öğretmen motivasyonuna etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 502-510.
- Akpınar, B. (2008). Eğitim Sürecinde Öğretmenlerde Strese Yol Açan Nedenlere Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 359-366.
- Alade, O. M. (2007). Teacher attitude to inspectors and inspection: quality control. *International Journal of Educational Research*, 3(2): pp. 203-215.
- Aldemir, Ş. G. (2012). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin teftiş uygulamalarına yönelik stress kaynakları ve stres belirtileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Altun, S. A., & Memişoğlu, S. P. (2008). Performans değerlendirmesine ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 53, 7-24.
- Aslanargun, E., & Tarku, E. (2014). Öğretmenlerin mesleki denetim ve rehberlik konusunda müfettişlerden beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(3), 281-306.
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim durum saptama değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. (2020). *İş yaşamında stres*. Ankara: Pegem Akademi
- Aydın, B. ve Kaya, A. (2016). Sources of stress for teachers working in private elementary schools and methods of coping with stress. *Universal Journal of Educational Research* 4(12A): 186-195, <http://www.hrpub.org> DOI: 10.13189/ujer.2016.041324.
- Beach, D. M. & Reinhartz, J. (2000). *Supervisory leadership: focus on instruction*. Boston, MA: Allyn and Bacon
- Bilgili, H. ve Tekin, E. (2019). Örgütsel stres, örgütsel bağlılık ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi üzerine bir araştırma. *OPUS Uluslararası Toplum araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2165-2200.
- Britton, P. J., Goodman, J. M. & Rak, C. F. (2002). Presenting workshops on supervision: a didacticexperiential format, *Counselor Education & Supervision*, 42(1), 31-39.
- Can, N. (2004). İlköğretim öğretmenlerinin denetimi ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 112-122.
- Christensen, L.B., Johnson, R. B., Turner, L.A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (Çeviren: Özgan ve M. Kalman). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çidem, A. (2019). *İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, öğretmenlerin stress düzeylerini etkileyen etkenlere ilişkin algıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Demir, M. (2009). *İlköğretim Müfettişlerinin Ders Teftişlerinin Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, F. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları* (Kilis İli Örneği) (Yüksek lisans tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erdoğan, İ. (1999). *İşletme yönetiminde örgütsel davranış*, İstanbul: Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri.
- Eren, E. (2008). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erlanson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., ve Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2001). *Supervision and instructional leadership*. Boston: Allyn & Bacon.
- Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 72-78.
- Gündüz, Y. , Elma, C. ve Aslan, H. (2018). Denetime İlişkin Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (28) , 31-59 . DOI: 10.14520/adyusb.395177.
- Gündüz, Y. & Coşkun, K. (2011). Teftiş uygulamalarının öğretmenlerde yarattığı stress düzeyinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 24 (2) , 367-388 .
- Jeffrey, B., & Woods, P. (1996). Feeling deprofessionalised: the social construction of emotions during an OFSTED inspection. *Cambridge Journal of Education*, 26(3), 325-343.
- Perryman, J. (2007) Inspection and emotion, *Cambridge Journal of Education*, 37(2), 173-190, DOI: 10.1080/03057640701372418.
- Khoza, H., & Milner, K. (2008). A comparison of teacher stress and school climate across different matric success rates. *South African Journal of Education*, 28, 155-173.
- Kırel, A. Ç. (2013). *Örgütsel stres kaynakları ve yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kyriacou, C. (2016) Teacher stress and burnout: an international review, *Educational Research*,29, pp. 146-152.
- Liu, H., Luo, L. & Tang,W. (2021). Kindergarten teachers' experiences of stress under a highstake inspection regime: An exploration in the Chinese context. *International Journal of Educational Research*. 109 (2), 883-355.
- Luthans, F. (2002). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 23(6), 695-706.

- Memduhoğlu, H. B. (2012). Öğretmen, yönetici, denetmen ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre Türkiye’de eğitim denetimi sorunsalı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 135-156.
- Özdayı, N., & Özcan, Ş. (2002). Teftiş sürecindeki geri bildirimlere göre teftişin öğrenen örgüt kültürüne katkılarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Özdemir, T. Y., Özcan, B. M., & Akgün, M. (2011). Denetlenenlerin rehberlik/teftiş sürecinde memnun oldukları/olmadıkları hususlar. *III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011*, 506-518.
- Özkalp, E. (2013). *Örgütsel davranış*. Anadolu Üniversitesi.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. Güzel, E. ve Demircioğlu, H.). Pegem Yayınları. (Orijinal çalışmanın yayın tarihi, 2001)
- Pehlivan, İ. (1998). “Denetimde Personel Geliştirme”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (Ed), İlköğretim Müfettişleri Semineri (27 Temmuz–21 Ağustos 1998) Ders Notları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, s.242–261.
- Sabancı, A. ve Şahin, A. (2010). Denetmenlerin, öğretmenlik yeterlik alanları açısından devlet ilköğretim okulu sınıf öğretmenlerine rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 32(145), 85-95.
- Sabancı, A., Aslanargun, E., ve Kılıç, A. (2014). Eğitim müfettişlerinin öğretmen denetiminde kullandıkları güç türleri. *AJELI-Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 2(2), 52-68.
- Şenturan, Ş. (2014). *Örnek olaylarla örgütsel davranış*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Taymaz, H. (1993). *Teftiş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Introduction

Changing world conditions, epidemics, individual problems, changes in the system force into change by increasing the expectations in the roles of the individuals. This increase also brings along conflict and stress cases for the individuals. Becoming a social problem, stress is almost a part of daily life. Stress is a phenomenon affecting human behaviours, work performances and their communications with their colleagues. Teacher work under an intensive stress in Turkey due to lots of reasons such as: everchanging education policies, challenges in implementation, deficiencies in physical conditions, inadequacies of the teachers' life conditions. In body of literature, while the general manners of supervisors shape as to conventional methods, bad attitudes of the supervisors are stated to demoralise teachers and stress them out. In addition to this, teacher were detected to get stressed due to the general structure of the audit system in the studies. Objective of the study is to determine the stress on teachers created by the audit practices at schools. Within this framework, answers were seeked for the questions below:

1. What are the stress conditions of the teachers based on supervisor's behaviours?
2. What are the stress conditions of the teachers based on the general structure of audit concept?
3. What are the stress conditions of the teachers based on supervisee?

Method

This study aims to reveal the opinions of teachers about the stress situations created by the supervision practices in schools. In this respect, the research was designed in the qualitative research method and phenomenology pattern. The study group of this research consists of 20 teachers who work in Izmir in the 2021-2022 academic year and who have been supervised by supervisors in schools before during the teaching process. Maximum variation sampling method was used in the study. The data of the research were obtained by using a semi-structured interview form consisting of open-ended questions developed by the researchers. The interview form consists of two parts. The first part includes questions about the demographic situation of the teachers participating in the research, and the second part includes questions about the stress created by the supervision practices in schools. In the creation of the interview form, it was aimed to increase the validity of the research by taking the opinions of three experts who have worked in the field of education supervision. In the light of the suggestions from the experts, the number of questions in the interview form, which was seven, was applied to eight teachers

who were not in the study group who had been audited before, and the interview questions were reduced to four within the framework of the answers received, and the interview form was made ready for application.

Findings

Participant teachers stated their stress conditions based on auditor's behaviours as: that auditors ask questions ruining objectivity while inspecting about vocational service, they go out principles of equality, fail to use technology effectively, be in classical approach and point of view since they do not update themselves, have critical and skeptical perspective, create difference of status, use humiliating and threatening speech, have reviling and cold communicative language and they can not show empathy. These findings can be interpreted that auditors use traditional methods.

Teachers expressed the stress conditions based on general structure of audit concept as: audit concept creates the perception monitoring-control-peeping, arouses the feeling that they search for inadequacies, it has a cold name, it reminds carrot and stick concept, audit concept creates preliminary preparation, fuss and ensemble syndrome. The reason why such kind of a result emerged can stem from the perception that audit is a stress creating factor on teachers. The teachers stated their remarks on stress conditions based on audit's evaluation criterias as: evaluation criterias of the audit is far from up to date criterias, implementation of traditional audit perspective, auditors reflect their personal relations to audit criterias, criterias are not clear and open-ended criterions are used.

Discussion & Result

Participating teachers expressed stress situations caused by the supervisor's behaviors; The auditors ask questions that distort the impartiality while auditing their professional service, the auditors go out of the principle of equality, they are insufficient in using technology effectively, the auditors do not update themselves, they are in a classical understanding and opinion, they display a critical and skeptical point of view, they create a status difference, the auditor is humiliating and threatening. Language, the auditors' communication language is harsh and They stated that they were cold and that the auditors could not empathize. The expectations of the teachers on audit process can be said to convenient with contemporary audit models. The teachers indicated the stress conditions based on the auditor as: they can not display their performances since they get excited during audit, they find audit irrelevant, ideological views of auditees, that they are against the system, they refuse audit and they find the auditor insufficient.

Recommendations

Based on the research results, in order to minimize the audit practice behaviours causing stress at schools, organising inservices trainings can be offered as a suggestion which includes auditor's and auditee's expectations, audit criterias where auditor and auditees are all together.